

6. Domácnosti a bydlení

Jediným zdrojem dat, který poskytuje podrobné informace o oblasti domácností a bydlení v územním detailu, jsou jednou za deset let výsledky Sčítání lidu, domů a bytů. Při samotném zjišťování a zpracování výsledků se vycházelo ze tří základních typů domácností. Jsou to domácnosti bytové, hospodařící a cenzové.

Struktura domácností

Při posledním Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 bylo v Královéhradeckém kraji sečteno celkem 228 256 hospodařících domácností. Tedy domácností, které bydlí ve vlastním bytě nebo na sčítacím tiskopisu uvedly samostatné hospodaření při společném bydlení s dalšími osobami.

Mezi **hospodařícími domácnostmi** v České republice v roce 2011 významně převažují **úplné rodiny** (sezdaná soužití), což lze hodnotit jako „klasický“ typ soužití. V Královéhradeckém kraji se jednalo o 45,0 %, v republikovém průměru to však bylo méně, a to pouze 42,5 %. Nedílnou součástí dnešní společnosti jsou však také **neúplné rodiny**. Tedy rodiny, kdy dochází k výchově dětí bez jednoho z rodičů. Z výsledků Sčítání lidu domů a bytů vyplynulo, že se jedná o 12,5 % hospodařících rodin, přičemž ve většině případů stojí v čele domácnosti žena. Pouze v 20,1 % neúplných rodin stojí v čele domácnosti muž.

Tab. 6.1 Hospodařící domácnosti podle typu domácnosti a způsobu bydlení

Zdroj: SLDB 2011

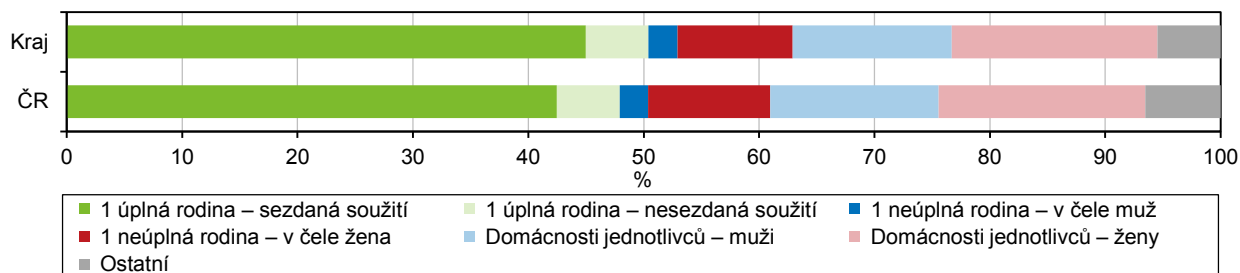
	Celkem	Tvořené 1 rodinou				Tvořené 2 a více rodinami	Domácnosti jednotlivců		Více-členné nerodinné domácnosti
		úplné rodiny		neúplné rodiny			muži	ženy	
		bez závislých dětí	se závislými dětmi	v čele muž	v čele žena				
Hospodařící domácnosti	228 256	68 242	46 829	5 730	22 776	3 448	31 501	40 117	9 008
v tom podle způsobu bydlení									
bydlící v bytech	225 696	67 911	46 563	5 686	22 590	3 446	25 970	36 009	8 804
bydlící mimo byty	2 335	246	219	33	106	2	1 527	590	203
bydlící v zařízeních ¹⁾	225	85	47	11	80	-	x	x	1
v %									
bydlící v bytech	100,0	30,1	20,6	2,5	10,0	1,5	11,5	16,0	3,9
bydlící mimo byty	100,0	10,5	9,4	1,4	4,5	0,1	65,4	25,3	8,7
bydlící v zařízeních ¹⁾	100,0	37,8	20,9	4,9	35,6	-	x	x	-

¹⁾ jednotlivé osoby žijící v zařízeních nevyplňovaly Bytový list, proto za ně data nejsou k dispozici

Podíl úplných rodin je v Královéhradeckém kraji ve srovnání s republikovým průměrem o 2,5 procentního bodu vyšší. Podíl neúplných rodin je v kraji ve srovnání s republikovým průměrem o 0,6 procentního bodu nižší.

Graf 6.1 Hospodařící domácnosti podle typu v Královéhradeckém kraji

Zdroj: SLDB 2011

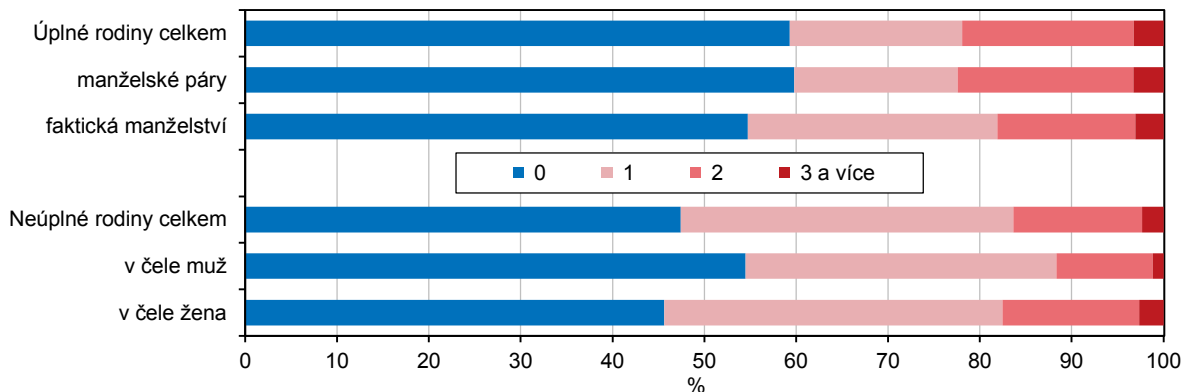

Pozn.: Ostatní = rodinné hospodařící domácnosti tvořené 2 a více rodinami a vícečlenné nerodinné

V roce 2011 žilo v bytech 98,9 % všech domácností, přičemž u domácností tvořených 1 rodinou se jednalo o 99,5 %. Mimo byty (za které jsou dle metodiky považována nouzová bydlení, mobilní objekty, chaty, chalupy) žilo 2 335 domácností s výraznou převahou domácností jednotlivců mužů.

Graf 6.2 Rodinné domácnosti podle počtu závislých dětí v Královéhradeckém kraji (ze zjištěných hodnot)

Zdroj: SLDB 2011

Kategorie osob žijících v zařízeních byla velice specifickou a z pohledu statistiky těžko zachytitelnou, jelikož jednotlivé osoby žijící v zařízeních nevyplňovaly bytový list. Tedy nebyly považovány za samostatně hospodařící domácnosti. I přesto domácností žijících v zařízení bylo sečteno 225, přičemž 35,6 % z nich tvořily domácnosti jednotlivců v čele s ženou.

Rodinné domácnosti

Výsledky získané ze Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 odrážejí mimo jiné předchozí populační vývoj na daném území. Na celorepublikové, ale i krajské úrovni se zvýšil zejména počet neúplných rodin, kdy chod domácnosti zabezpečuje pouze jeden z rodičů. Neúplné rodinné domácnosti v Královéhradeckém kraji představovaly 19,1 % ze všech rodinných domácností. Situace v rámci ostatních krajů byla odlišná. Zejména v oblastech s vyšší mírou nezaměstnanosti (podílu nezaměstnaných osob) byl podíl rodinných domácností v celkovém počtu hospodařících domácností nižší než v ostatních oblastech.

Tab. 6.2 Úplné rodiny podle věku osoby v čele, typu hospodařící domácnosti a počtu závislých dětí

Zdroj: SLDB 2011

	Celkem	z toho podle věku osoby v čele (%)						
		15–24	25–34	35–44	45–54	55–64	65–74	75 a více
Domácnosti tvořené 1 úplnou rodinou	115 071	0,7	11,7	21,8	19,6	23,5	14,8	7,9
z toho								
manželské páry	102 678	0,1	9,1	21,2	20,0	24,8	16,0	8,7
bez závislých dětí	61 404	0,2	3,0	3,3	15,2	37,5	26,3	14,4
se závislými dětmi	41 274	0,4	18,2	47,7	27,2	5,9	0,6	0,1
faktická manželství	12 216	4,0	33,4	27,4	16,0	12,6	4,7	1,9
bez závislých dětí	5 883	6,0	35,2	17,0	19,2	22,9	9,4	4,0
se závislými dětmi	4 865	2,8	41,2	48,3	17,9	4,0	0,3	0,0

Z celkového počtu 115 071 rodinných domácností v Královéhradeckém kraji bylo 80,9 % domácností úplných. Naprostá většina (89,2 %) úplných domácností byla tvořena manželskými páry. Lze tedy hodnotit, že mezi rodinami stále přetrvává „klasický typ“, za který lze právě označit manželství. Naopak nejmenší podíl rodinných

domácností (méně než 1 %) byl tvořen registrovaným partnerstvím. Tedy úředně ověřeným svazkem dvou spolužijících osob stejného pohlaví, který lze v České republice uzavřít od roku 2006.

Tab. 6.3 Hospodařící rodinné domácnosti podle počtu členů domácnosti, závislých dětí a typu hospodařící domácnosti

Zdroj: SLDB 2011

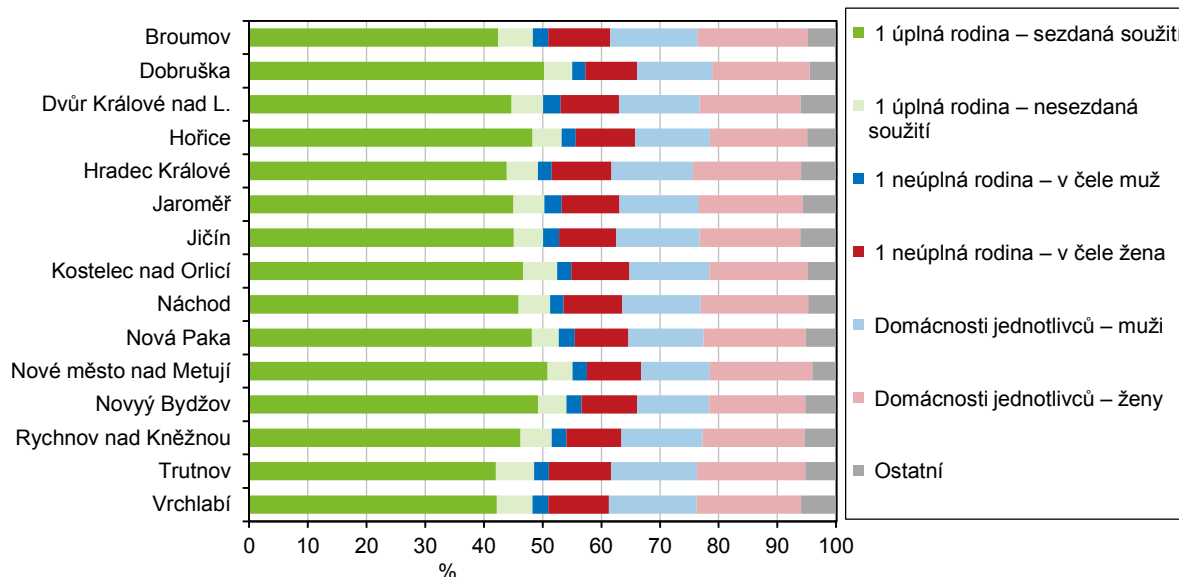
	Rodinné domácnosti	v tom s počtem členů (%)				v tom s počtem závislých dětí (%)			
		2	3	4	5 a více	bez dětí	1	2	3 a více
Domácnosti tvořené 1 úplnou rodinou¹⁾	115 071	39,9	25,3	27,0	7,7	59,3	18,8	18,7	3,2
v tom									
manželské páry	102 678	39,7	24,7	27,8	7,8	59,8	17,8	19,2	3,3
faktická manželství	12 216	41,7	30,2	21,2	6,9	54,7	27,2	15,0	3,1
registrovaná partnerství	17	70,6	23,5	5,9	0,0	88,2	5,9	5,9	0,0
faktická partnerství	160	43,1	30,6	15,0	11,3	85,0	8,8	3,8	2,5
Domácnosti tvořené 1 neúplnou rodinou	28 506	55,6	31,5	9,3	3,7	47,4	36,2	14,0	2,3
v tom									
v čele muž	5 730	54,8	29,7	10,7	4,7	54,5	33,9	10,5	1,2
v čele žena	22 776	55,8	31,9	8,9	3,4	45,6	36,8	14,9	2,6

¹⁾ faktická manželství = neformální soužití druha a družky, faktická partnerství = neformální soužití osob stejného pohlaví

Rodinné domácnosti mohou být tvořeny rodinami s dětmi nebo také bez dětí. V Královéhradeckém kraji v roce 2011 mezi **úplnými rodinami** převládaly rodiny bez dětí, a to v 59,3 %. Minimálně jednoho závislého potomka vychovávalo 40,7 % úplných rodin. U registrovaných partnerství bylo 85 % párů bez závislých dětí, avšak 2,3 % dvojic v registrovaném partnerství měly více než 3 potomky ve své péči.

Graf 6.3 Hospodařící domácnosti podle typu a správních obvodů ORP Královéhradeckého kraje

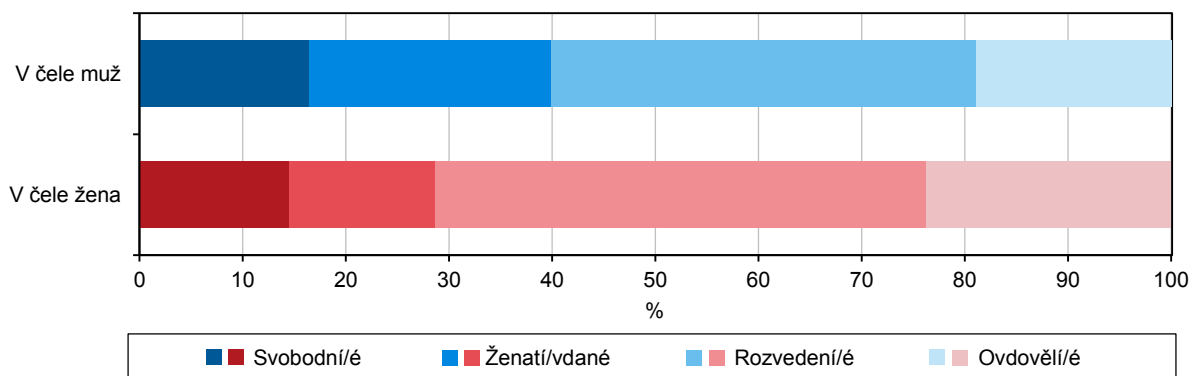
Zdroj: SLDB 2011

Pozn.: Ostatní = rodinné hospodařící domácnosti tvořené 2 a více rodinami a vícečlenné nerodinné

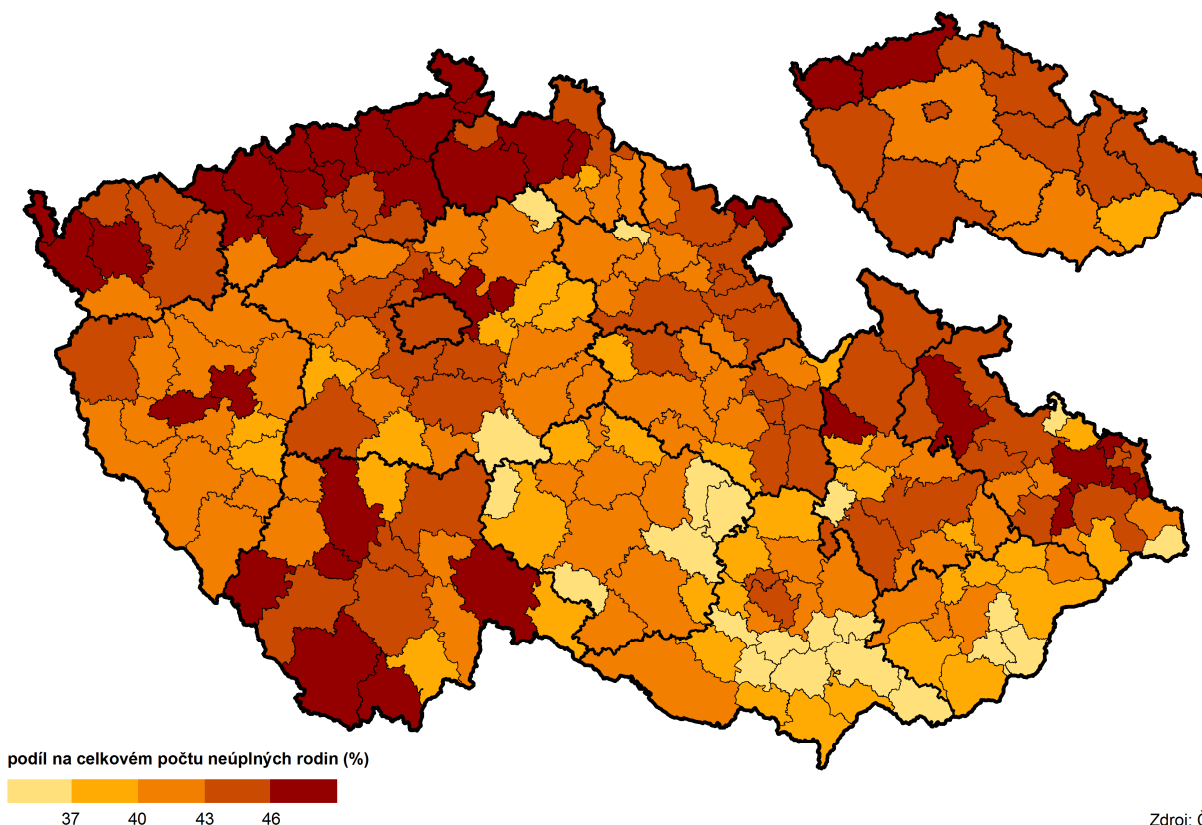
Graf 6.4 Neúplné rodiny podle pohlaví a rodinného stavu osoby v čele v Královéhradeckém kraji (ze zjištěných hodnot)

Zdroj: SLDB 2011

Významnou součástí dnešní společnosti jsou **neúplné rodiny**, kdy chod domácnosti zajišťuje pouze jeden z rodičů, v 79,9 % případů jím je žena potažmo matka dítěte/děti (samoživitelka).

Neúplné rodiny v čele se ženou se závislými dětmi podle SO ORP a krajů podle SLDB 2011

Struktura jednotlivých typů hospodářských domácností je napříč jednotlivými kraji odlišná, což je významně ovlivněno charakterem dané oblasti. Zejména situace v Hlavním městě Praze je vzhledem k vyššímu životnímu standardu ve srovnání s ostatními kraji odlišná; mimo jiné v přiřazování důležitosti rodině. Poměr domácností jednotlivců, ale i faktických manželství, je v této oblasti vyšší ve srovnání s ostatními kraji. V Královéhradeckém kraji byl 10,6% podíl faktických manželství na celkovém počtu úplných rodin, což bylo o 3,8 procentních bodů méně.

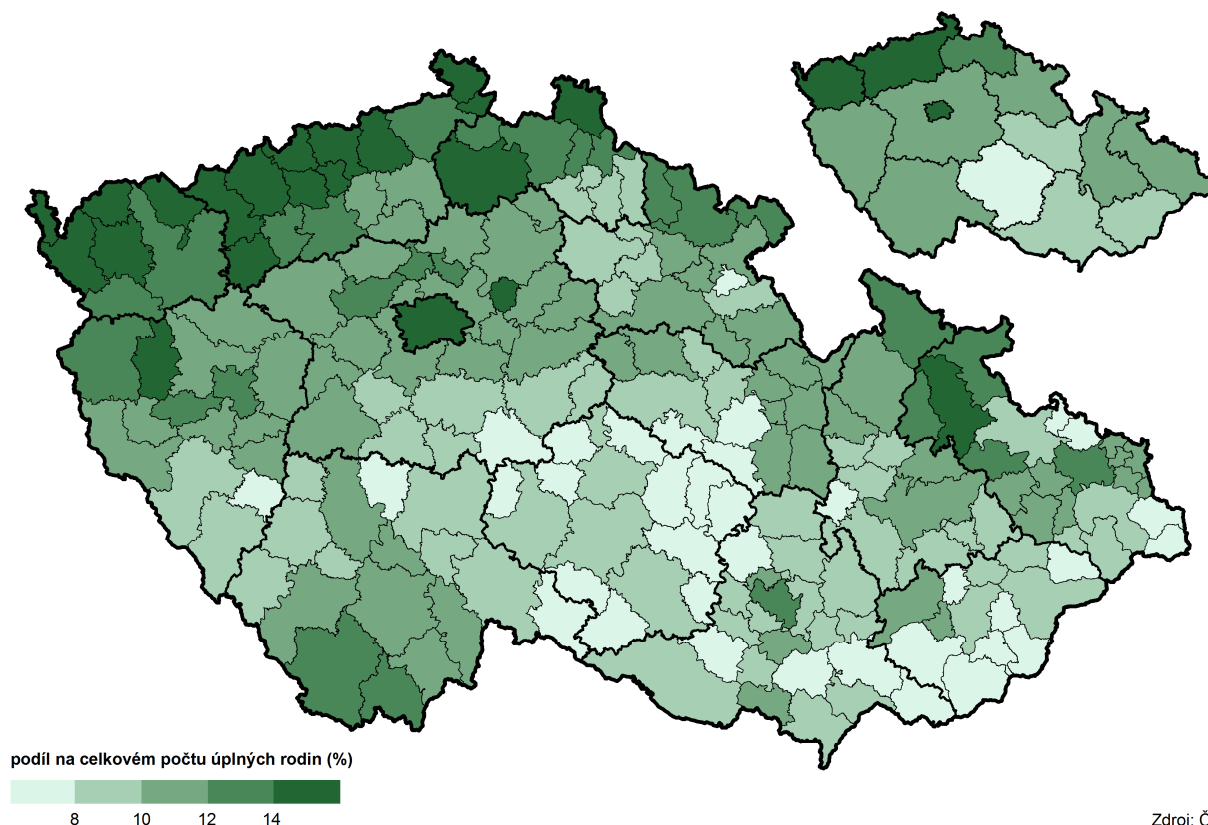
Důležitou roli v rodinném chování hraje také víra. V krajích, kde je vyšší podíl osob hlásících se k náboženskému vyznání (k víře se nejvíce osob dle výsledků SLDB hlásilo v Kraji Vysočina – 37 %), je i vyšší podíl rodinných domácností.

Tab. 6.4 Neúplné rodiny podle věku osoby v čele, typu hospodařící domácnosti a počtu závislých dětí

Zdroj: SLDB 2011

	Celkem	z toho podle věku osoby v čele (%)						
		15–24	25–34	35–44	45–54	55–64	65–74	75 a více
Domácnosti tvořené 1 neúplnou rodinou v tom	28 506	2,5	13,7	27,9	22,1	16,0	8,5	8,7
v čele muž	5 730	3,0	9,9	21,2	26,5	21,5	8,8	7,5
bez závislých dětí	3 122	1,6	2,5	6,5	27,0	32,7	15,8	13,6
se závislými dětmi	2 608	4,7	18,7	38,9	25,8	8,1	0,5	0,1
v čele žena	22 776	2,3	14,7	29,6	20,9	14,6	8,4	9,0
bez závislých dětí	10 395	0,3	0,6	8,2	23,9	28,9	18,2	19,7
se závislými dětmi	12 381	4,0	26,6	47,6	18,5	2,5	0,1	0,1

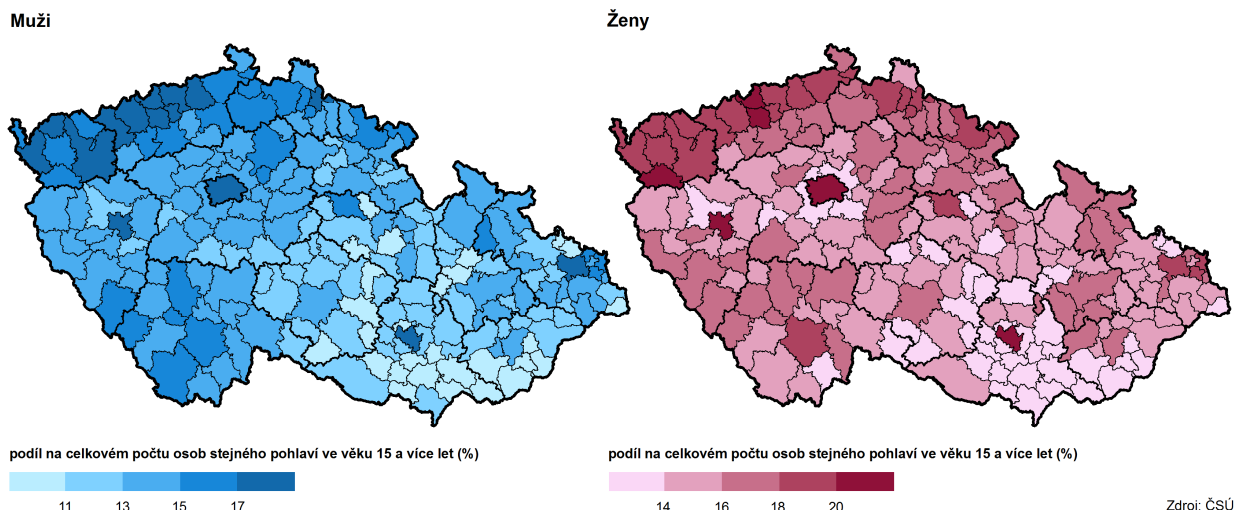
Faktická manželství podle SO ORP a krajů podle SLDB 2011

Domácnosti jednotlivců

Jak již bylo uvedeno hospodařící rodinné domácnosti, mohou být tvořeny jednou nebo více rodinami. Mohou však být tvořeny i domácnostmi jednotlivců. Domácnosti jednotlivců jsou nejčastěji tvořeny mladými svobodnými osobami a seniory, kteří již ovdověli. Počet domácností jednotlivců v čase dynamicky narůstá. V roce 2011 bylo v Královéhradeckém kraji 71 658 takovýchto domácností s převahou žen (56,0 %).

Domácnosti jednotlivců podle pohlaví a SO ORP podle SLDB 2011

Významný nárůst počtu domácností, tzv. **singles domácností**, souvisí se změnou životního stylu a priorit. U mladých žen dochází k odkládání mateřství do vyššího věku (růstu věku matky při porodu dítěte), což mimo jiné podmiňuje preference studia. Jak ukazuje výše uvedený kartogram, smýšlení osob v jednotlivých krajích je odlišné. Nejvyšší podíl domácností singles byl na území Hlavního města Prahy, kde je nejvzdělanější obyvatelstvo. V Královéhradeckém kraji byl podíl singles domácností 31,3 % ze všech hospodařících domácností v kraji.

Tab. 6.5 Hospodařící domácnosti jednotlivců podle věku, rodinného stavu a způsobu bydlení

Zdroj: SLDB 2011

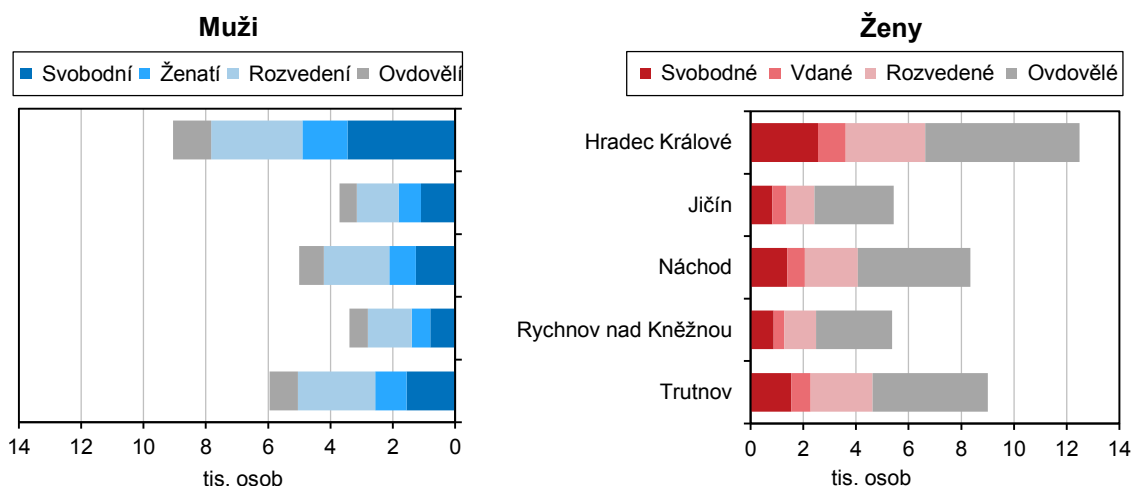
	Muži					Ženy				
	celkem	z toho ve věku				celkem	z toho ve věku			
		15–29	30–49	50–69	70 a více		15–29	30–49	50–69	70 a více
Domácnosti jednotlivců celkem	31 501	4 264	11 429	10 739	4 647	40 707	3 550	4 818	14 610	17 377
z toho rodinný stav (%)										
svobodný, svobodná	39,3	92,9	49,0	20,3	7,2	17,8	89,7	43,6	7,4	3,3
ženatý, vdaná	14,7	4,5	14,8	19,4	14,0	8,2	6,8	18,0	12,3	2,5
rozvedený, rozvedená	32,5	2,0	35,5	50,0	15,6	23,8	2,9	35,9	41,2	10,4
ovdovělý, ovdovělá	12,9	0,0	0,4	10,1	63,2	50,1	0,1	2,3	39,0	83,8
v tom způsob bydlení (%)										
samostatně v bytě	82,4	73,8	80,1	85,3	90,9	88,5	71,7	79,7	89,4	93,8
v bytě s další hospodařící domácností	14,6	22,0	16,4	12,4	8,2	10,1	24,7	16,5	9,6	5,8
mimo byty	3,0	3,4	2,5	1,6	0,4	1,4	3,7	3,8	1,0	0,4

Domácnosti jednotlivců jsou zastoupeny napříč všemi věkovými kategoriemi od 15 let, což je patrné z výše uvedené tabulky. V relativním vyjádření nedochází k logickému součtu 100 %, což je podmíněno skutečností, že u některých osob se nepodařilo získat informace. Z hlediska věku u mužů byl nejvyšší poměr singles domácností ve věku 30-49 let, u žen tomu bylo v nejstarší věkové kategorii. Právě ženy se často stávají vdovami dříve než muži, jelikož střední délka života žen je vyšší než u mužů. Naděje na dožití při narození v roce 2017–2018 byla v Královéhradeckém kraji u mužů 77,2 let a u žen 82,6 let.

Graf 6.5 Domácnosti jednotlivců podle pohlaví, rodinného stavu a okresů Královéhradeckého kraje (ze zjištěných hodnot)

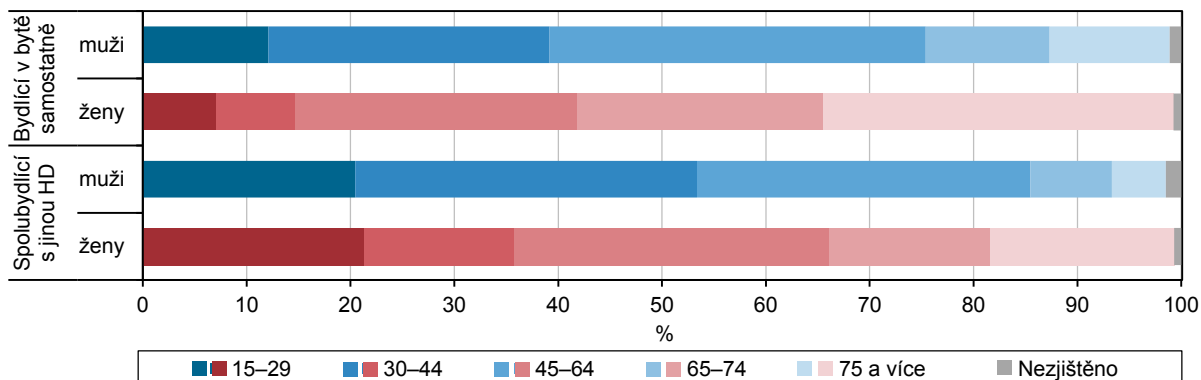
Zdroj: SLDB 2011

Nejčastějším důvodem, proč ženy pomyslně **přecházejí do kategorie singles** domácností je ovdovění, jak již bylo zmíněno dříve. V okrese Hradec Králové bylo v rámci domácností jednotlivců-žen 46,9 % vdov, což je patrné z výše uvedeného grafu.

Graf 6.6 Domácnosti jednotlivců bydlící v bytě podle způsobu bydlení, pohlaví a věku v Královéhradeckém kraji

Zdroj: SLDB 2011

Bydlení domácností

Z výsledků Sčítání lidu, domů a bytů vyplynulo, že naprostá většina domácností bydlela v bytech nebo rodinných domech. V zařízeních bydlelo méně než 1 % domácností. Avšak jednotlivci žijící v zařízeních, nebyli považováni za samostatně hospodařící domácnosti.

Bydlení domácností je jedním z významných faktorů, který odráží životní úroveň domácnosti. Způsob a úroveň bydlení je napříč společností odlišná. Mladší lidé mají odlišné preference a možnosti než osoby starší. Mezi domácnostmi juniorů (osoby ve věku do 29 let) byl vyšší podíl bydlících v bytových domech ve srovnání s celou populací. Z celkového počtu domácností juniorů jich 66,0 % žilo právě v bytovém domě.

Tab. 6.6 Domácnosti bydlicí samostatně v bytě podle typu domácnosti, druhu domu a právního důvodu užívání bytu

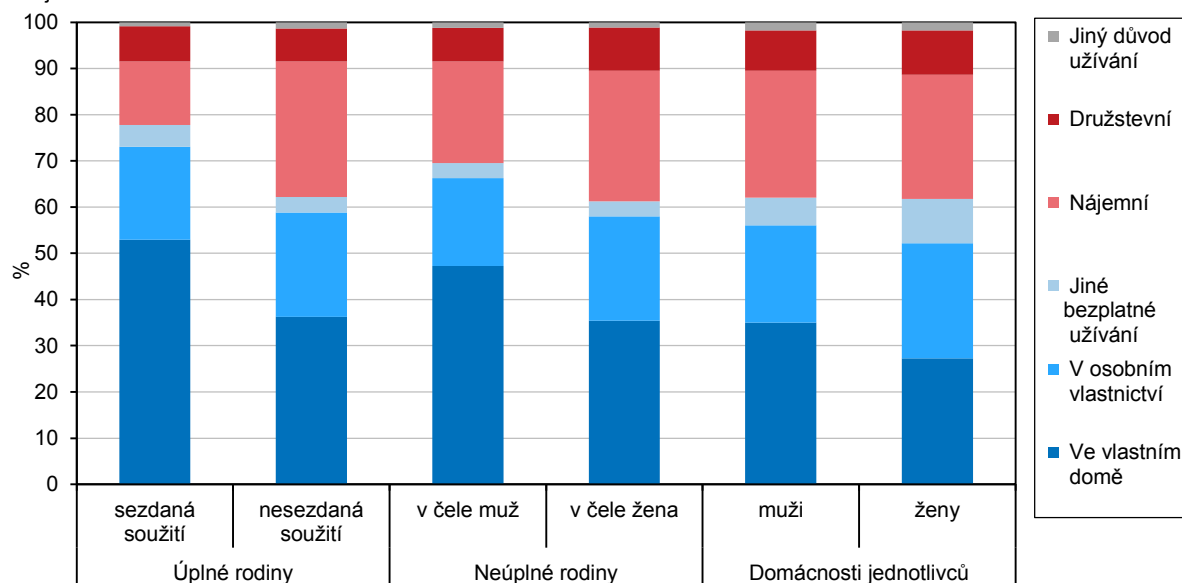
Zdroj: SLDB 2011

	Úplné rodiny		Neúplné rodiny		Domácnosti jednotlivců	
	sezdaná soužití	nesezdaná soužití	v čele muž	v čele žena	muži	ženy
Domácnosti bydlicí samostatně v bytě	74 899	9 468	4 399	18 275	22 976	31 159
z toho podle druhu domu (%)						
rodinné domy	62,5	43,6	58,6	45,1	46,0	42,6
bytové domy	36,7	55,2	40,4	53,8	51,7	54,4
z toho podle právního důvodu užívání bytu (%)						
ve vlastním domě	53,8	37,1	47,8	35,5	31,4	27,0
v osobním vlastnictví	18,0	21,4	15,5	19,5	18,1	21,1
jiné bezplatné užívání bytu	4,6	3,1	3,3	3,0	5,3	9,6
nájemní	12,8	29,1	18,7	25,7	22,1	24,7
družstevní	7,2	7,6	6,7	8,9	7,4	7,4

Z celkového počtu domácností v Královéhradeckém kraji bydlelo 49,8 % v rodinném domě a 50,2 % v bytovém domě. Od krajského průměru se odchylovala zejména kategorie úplných rodin v sezdaném soužití. V rodinném domě jich bydlelo 59,5 %, což bylo o 9,6 procentních bodů více než krajský průměr.

Graf 6.7 Domácnosti bydlicí samostatně v bytě podle typu domácnosti a právního důvodu užívání bytu

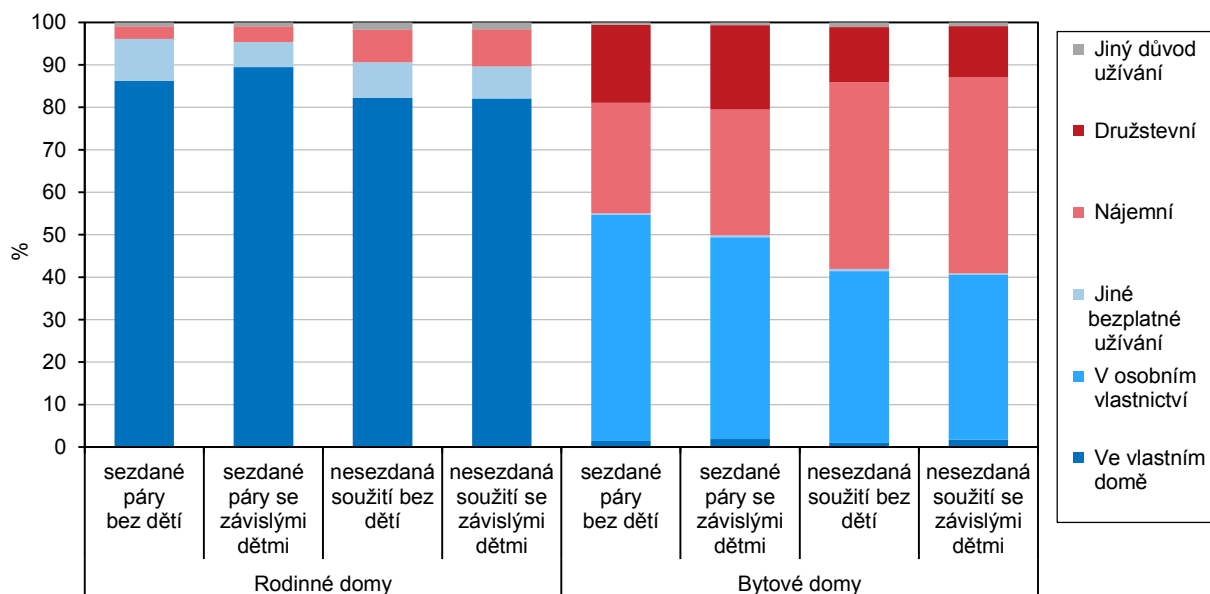
Zdroj: SLDB 2011

Ve struktuře domácností nebyly pouze rozdílné tendence v typech bydlení, ale i v právním důvodu užívání bytu. Z celkového počtu všech domácností bydlicích samostatně v bytě jich 39,5 % užívalo byt ve vlastním domě, což bylo o 19,8 procentních bodů více ve srovnání s nájemními byty. U neúplných rodin došlo k odlišnému trendu, v případě kdy v čele stála žena či muž. U neúplných domácností v čele s mužem žilo ve vlastním domě 43,4 % domácností, což bylo o 10,4 procentních bodů více než u žen. Naopak neúplné rodinné domácnosti v čele s ženou bydlely častěji v nájemních bytech.

Graf 6.8 Úplné rodiny bydlící samostatně v bytě podle druhu domu a právního důvodu užívání bytu v Královéhradeckém kraji (ze zjištěných hodnot)

Zdroj: SLDB 2011

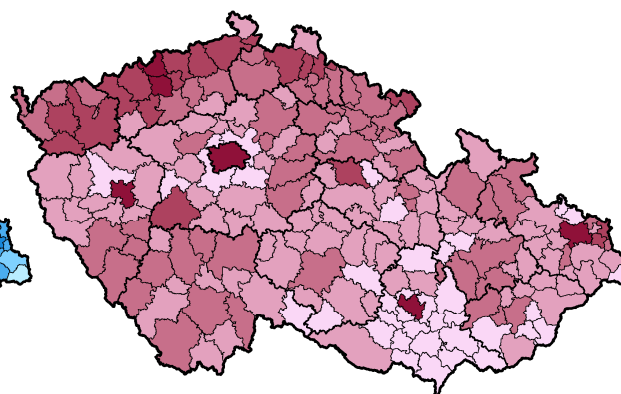
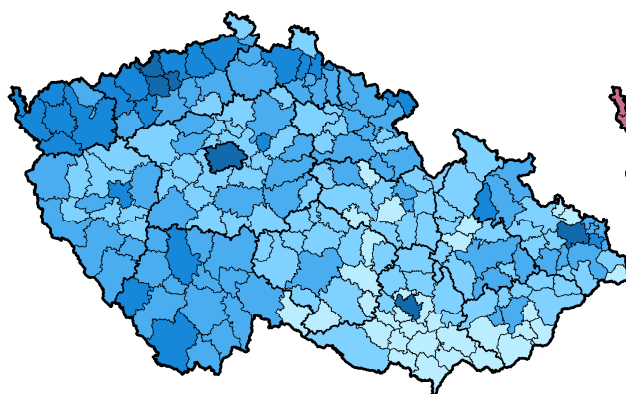

Situace napříč jednotlivými kraji je z pohledu bydlení domácností jednotlivců odlišná. Zejména oblasti velkých měst (Praha, Brno, Ostrava) mají odlišné tendence, což je patrné z níže uvedeného kartogramu. V Královéhradeckém kraji byl v roce 2011 průměrně podíl samostatně žijících mužů v bytě 11,1 % a žen 14,7 %. Nejvyšší podíl osob samostatně žijících v bytě v rámci správních obvodů Královéhradeckého kraje byl u mužů ve správním obvodě ORP Broumov (15,6 %) a u žen také ve správním obvodě ORP Broumov (18,5 %). Naopak nejnižší podíl osob samostatně žijících v bytě u mužů zaznamenal správní obvod ORP Nový Bydžov (11,5 %) a u žen také správní obvod ORP Nový Bydžov (14,7 %).

Osoby žijící samostatně v bytě ve věku 15 a více let podle pohlaví a SO ORP podle SLDB 2011

Muži

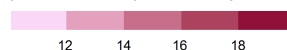
Ženy

podíl na celkovém počtu osob stejného věku a pohlaví (%)

podíl na celkovém počtu osob stejného věku a pohlaví (%)

Zdroj: ČSÚ